

a pozitív mikrofilmlapokról készít papírmásolatot, a másolat minősége gyenge. A másolási költségek azonban alacsonyak, mert normál xeroxpapírral működik. (A kutatóintézetben eddig is készítettek papírmásolatot AGFA LKP és 3M 700 típusú reader-printerrel.)

A negatív mikrofilmlapok másolását a Micron (Adressomultigraph) DRP100 készülékkel végzik (ára 980 font). Könnyű a kezelése, az elektrosztatikus papír használatával a másolási költségek nagyobbak, mint a Xerox 740-é. Meglehetősen hosszú a bemelegedési ideje.

Az olvasó- nagyítókészülékeket külön szobában helyezték el, hogy működésük ne zavarja a kutatókat (és nehogy túlságosan „rászokjanak” az olvasás helyett). A gépeket csak a könyvtári személyzet kezelheti. A könyvtárosok tapasztalata szerint a kutatók sokkal kevesebb másolatot kérnek így, hogy a készülékek nincsenek az olvasótérben (általában az olvasott oldalak harmadáról kérnek csak papírmásolatot). Átlagosan havonta 800 oldalnyiit másolnak, ebből 300-at negatív mikrofilmlapról (számszerint ez kevesebb folyóirat, de egy-egy cikkről több példány).

Fogadtatás a használók körében

Mivel a koncepciót többrendbelileg ismertették a kutatókkal és a javaslatot az ő bevonásukkal készítették (nyilatkozhattak a negatív vagy pozitív tónus használata, a készülék típusa, darabszáma, azok elhelyezése felől), a használók zömét nem érte váratlanul az átalakulás „mikrofilm könyvtárrá”. A könyvtárosok a mikroformák megszerettetésére irányuló „lélektani hadjárat” sikeresen befejezték.

A mikrofilmlapok világos címkézése, a mappák szembeötlő feliratozása, a készülékek egyszerű kezelése hozzájárult ahhoz, hogy a kutatók rövid időn belül megbarátkoztak a mikrofilmlapok használatával. Kedvező volt az is, hogy az évfolyamok mindegyike állandóan rendelkezésre állt (nem volt köttetésen) és hogy a b) kategóriájú legkeresettebb folyóiratok régebbi évfolyamait hosszabb ideig papírformában is megőrzi a könyvtár. Említést érdemel még, hogy a kutatók a pozitív tónusú mikrofilmekeket szívesebben olvassák.

A harlowi könyvtár hároméves kedvező tapasztalatai bizonyítják: a folyóiratok olvasását a mikroforma alkalmazása nem gátolja és a „mikrofilm könyvtár” használata korántsem olyan ijesztő, mint ahogy ez a köztudatban elterjedt.

Miután a kutatási komplexum többi könyvtárában is fokozatosan „életre” keltik a javaslatot, ott a következő 10 évben várhatóan nem lesz többlet-polcfolyóméterre szükség. Általános igyekezet, hogy a technika fejlődésével bevezessék – különösen a műszaki könyvtárakban – a videolemezeket, az elektronikus újságokat, valamint a teletextet, jelenleg még azonban a raktározási gondok leküzdésének egyféle – talán legtakarékosabb – megoldása a mikroformák használata.

/BLICK, A. R. – WARD, S. M.: A mikroforma policy to reduce the physical growth of industrial libraries = Aslib Proceedings, 36. köt. 1984. p. 165–176./

(Tremkóné Meszleny Mária)

A külföldi időszaki kiadványok online központi katalógusának megvalósítása Csehszlovákiában

Csehszlovákiában a külföldi folyóiratok központi nyilvántartása a pozsonyi egyetemi könyvtár és a prágai UVTEI együttműködésével valósul meg. A pozsonyi egyetemi könyvtár a központi katalógust nyomtatott formában is kiadja. A rendszert az egyetemi könyvtár üzemelteti, amely összegyűjti és gépi nyilvántartásra alkalmas formában feldolgozza az adatokat. Az input-adatok feldolgozásának komplex technológiáját az UVTEI (=Ústředí Vědeckých, Technických a Ekonomických Informací – Tudományos Műszaki és Gazdasági Tájékoztatói Központ) dolgozta ki.

Az időszaki kiadványok központi katalógusának gépi rendszere, (Automatizovaný systém souborného katalogu periodik, ASSKP)

Az adatbázis két részből áll, az egyik a folyóiratok bibliográfiai adatain kívül a lelőhelyeket is tartalmazza (kb. 15 000 cím), a másikban az utalók találhatóak, amelyek a címváltozásokra, a folyóiratok megszűnésére, összeolvadására stb. vonatkoznak. A folyóiratokat járató intézményeket kóddal azonosítják, amely a működési területre és az intézmény típusára utal, pl. XXY NNN,

ahol XX a járás vagy körzet kódja (hasonló a postai irányítószámhoz), Y az intézmény típusa (ágazati, szakterületi, helyi információs központ, illetve könyvtár), az NNN az intézmény sorszáma. A kódrendszert az UVTEI dolgozta ki, és egyéb nyilvántartásokban is használják.

A nyomtatott központi katalógus fő része betűrendben közli a folyóiratok leírását, és mutatókkal (ISSN-mutató, folyóiratcím-rövidítések jegyzéke, ETO szerinti mutató), valamint az intézmények címjegyzékével egészül ki.

A gépi rendszer bevezetése lehetővé teszi a gyors tájékozódást, bár az adatgyűjtés csak a tárgyév lezárása után mintegy félével fejeződhet be. Mint a többi nagy adatbázis az UVTEI-ben, az ASSKP is a GOLEM rendszerrel, SIEMENS 7755 típusú számítógépen működik.

Az ASSKP adatbázisának alapját az alapleírások (főtételek) adják, amelyek két csoportba sorolható adatokat tartalmaznak. Az alapvető visszakeresési adatok: az időszaki kiadvány címe, a hivatkozásokban alkalmazott rövidítése és ISSN-je. Speciális célokra további keresési adatok szolgálnak: az időszaki kiadványt kiadó ország kódja, nyelv-kód, ETO-jelzetek. A leíró, szöveges adatok a következők: a leírt dokumentum lelőhelye részletes állományadatokkal, megjegyzések a címadatokhoz, a kiadó neve, a kiadó ország neve, az időszaki kiadvány nyelve, az ETO-jelzetek verbális kifejezése.

A visszakeresésre szolgáló adatok három deszkriptoros mezőbe vannak rendezve:

- az időszaki kiadvány címe, a hivatkozásban alkalmazott rövidítése és ISSN-je,
- ETO-jelzetek,
- nyelv-kód és a kiadó ország kódja.

A szöveges adatok szintén három szöveges mezőben helyezkednek el;

- az időszaki kiadvány címe, párhuzamos címe, az időszaki kiadvány sorozatának formális megjelölése és neve, megjegyzések a címadatokhoz, lelőhely,
- kiadó, az időszaki kiadvány nyelve és a kiadó ország,
- az ETO-jelzetek verbális kifejezése.

Az adatbázist kiegészíti az online üzemmódban használható intézményi adatbázis, amely az intézmények kódja alapján a nevüket és címüket tartalmazza. Keresési elem ebben az adatbázisban az intézmény kódja, a szöveges adatok pedig az intézmény neve, postai címe, típusa és azonosító száma.

Az adatbázis, amely 1976-ig visszamenőleg tartalmazza az időszaki kiadványok adatait, 1984-től interaktív üzemmódban működik. 1984-ben az UVTEI a felhasználók számára kézikönyvet is összeállít.

/WEBER, Jiří: Zpřístupnění souborného katalogu zahraničních periodik v režimu online = Technická knihovna, 28. köt. 4. sz. 1984. p. 97–101./

(Rácz Ágnes)

Hogyan vesz részt Csehszlovákia az ISDS és az IKANYR munkájában?

Ismeretes, hogy az 1972-től létező ISDS (International Serials Data System) Nemzetközi Központja 1975-ben megállapodást kötött az NTMIK-val, hogy ez utóbbi az ISDS Regionális Központjaként fog működni. Ehhez az adta az alapot, hogy az NTMIR-ben létrehozták az Időszaki Kiadványok Automatizált Nemzetközi Nyilvántartó Rendszerét (IKANYR).

Csehszlovákia nemzeti ISDS-központja 1978-ban jött létre az UVTEI (Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací – Tudományos–Műszaki–Gazdasági Információs Központ) szervezetében. Az IKANYR-ben, amelynek előkészítő munkálataiba a csehszlovák fél a kezdetektől bekapcsolódott, az országot két nemzeti szerv képviseli, ún. az imént említett UVTEI könyvtára és a Szlovák Műszaki Könyvtár (Slovenská technická knižnica).

Az ISDS-ben való részvétel eddig az alábbi eredményeket hozta:

- az UVTEI kb. 600 csehszlovák periodikum leírását „adta be a rendszerbe”, s további 585 csehszlovák és külföldi időszaki kiadványról szolgáltatott különféle adatokat a rendszer központjának;

- 2693 csehszlovákiai periodikum kapta meg ISSN-jelzetét;
- az UVTEI rendszeresen hozzájut a Nemzetközi Központ valamennyi szolgáltatásához (kiadványok, mágnesszalagok, mikrohordozón levő állomány).

A továbblépési szándékok az ISDS-sel való együttműködés vonatkozásában

- a csehszlovákiai intézmények ISDS-igényeinek felmérése, illetve elemzése,
- az ISDS mágnesszalagos adatbázisok felhasználása a központi katalógusokban,
- és az ISDS-adatbázisokhoz való online csatlakozás jövőbeli lehetőségeinek felderítése irányában nyernek megfogalmazást.

A IKANYR-be a csehszlovák nemzeti szervek eddig összesen 1700 csehszlovák folyóirat bibliográfiai leírását továbbították. Ez azt jelenti, hogy az 1972 óta megjelenő csehszlovákiai időszaki kiadványok máris relatív teljességgel belekerültek a rendszerbe.

/HANUŠOVÁ, K.: Mezinárodní informační systémy MARSI a ISDS a jejich využití v čs. soustavě VTEI. = Technická knihovna, 1983. 27. köt. 7–8. sz. p. 193–204./

(Futala Tibor)